

ځنگه يې شل کړئ؟

(د يوې بريالۍ پوهنتوني دورې شل رازونه)

Ketabton.com

ليکنه: پوهنيار مبارز حيرمن

که په نورو هیوادونو کې د پوهنتون دوره بڼه او خوندوره وي، وي به، خو په افغانستان کې د گڼو ستونزو له امله دغه دوره خوندوره نه شي بلل کېدی. هغوی چې دغه دوره یې په هیواد کې دننه نه وي تجربه کړې، ښایي دا خبره راسره په اسانۍ ونه مني، خو هغوی چې همدلته یې د پوهنتون دوره تېره کړې وي، فکر کوم چې باید خامخا راسره موافق واوسي. د دې دورې ستونزې له شخصي څخه نیولې تر کورنیو، ټولنیزو، اقتصادي، فرهنګي، سیاسي او امنیتي او له هغې څخه تر تبعیض، تعصب، قوم پالنې، ژبپالنې، مذهب پالنې، واسطې، رابطې، په ټولګي کې د محصلینو د شمېر زیاتوالي، زړو درسي موادو، د یو شمېر استادانو د پوهې کچې ټینوالي او د ډول ډول امکاناتو او سهولتونو نه شتون ټولې په ځان کې رانغاړي.

یاده هره ستونزه په خپل ځای جدي او غټه ده او کله چې له دې ستونزو څخه څو یې په یو وخت کې موجودې وي نو د محصلینو لپاره په رښتیا هم ډېره سخته وي چې ورسپارل شوې دنده په سمه توګه ترسره کړي.

ګڼ محصلین د پوهنتون په دوره کې د چانس او ټیټو نمر او فارغان په خپل مسلک کې د ناپوهۍ دلیل همدا ستونزې یادوي؛ خو ایا دوی په رښتیا هم په حقه دي؟ زه فکر کوم چې ځواب یې «نه» دی. ځکه، که دا ډله محصلین په حقه وېولو، په حقیقت کې به مو هغه نور محصلین له پامه غورځولي وي چې د دې ستونزو سره سره د خپلې کورنۍ، پوهنتون او ټولنې د ویاړ سبب دي.

کېدی شي پوښتنه وشي چې څنګه امکان لري چې د دې ستونزه باوجود هم محصلین خپل مسؤلیت په سمه توګه ترسره کړي؟ په دې لیکنه کې د محصلینو لپاره ځینې سپارښتنې شوې دي چې که دلته یې ونه لولي، ښایي هغه وخت پرې پوه شي چې بیا یې وخت تېر وي.

۱. له اوسني مسلک سره مینه ولری.

دا مه هېرئ چې هیڅ پوهنځی پر بل پوهنځي فوقیت نه لري. کېدلی شي د یوه محصل لپاره د هغه د ذوق، توانایی او امکاناتو په نظر کې نیولو سره یو پوهنځی غوره وي او د یو بل تن لپاره بل.

له بده بخته، ډېری محصلین د کورنۍ او ټولنې څخه د مجبورۍ یا په کانکور کې د ناسم انتخاب له امله د داسې پوهنځي په ویلو مجبورېږي چې د هغه لپاره چندان مناسب نه وي.

که تاسې له دا ډول محصلينو له ډلې څخه یئ، دا ومنئ چې د هغه پوهنځي سم ویل د تاسې مجبوریت هم دی او مکلفیت هم. له خپل مسلک، پوهنځي، پوهنتون، ټولکيوالو او نورو ټولو هغو شرایطو سره مینه ولرئ او قبول یې کړئ چې رغېدل مو ورڅخه نه کيږي. همدغه د شرایطو د زړه له تله قبول د دې سبب گرځيږي چې خپل مسؤلیت په سمه توګه ترسره کړئ. هغه کوم چا ډېر بڼه ویلي چې، که تاسې هغه څه نه مومئ چې مینه ورسره لرئ، له هغه څه سره مینه وکړئ چې لرئ یې.

۲. خپلې چارې د یوه منظم لیکلي پلان له مخې مخ ته یوسئ.

زمونږ په ټولنه کې ډېری خلک منظم پلان نه لري. یوازې لږ شمېر خلک داسې دي چې د شپې له ویده کېدو وړاندې د سبا ورځې په اړه فکر کوي چې باید کوم کوم کارونه ترسره کړي.

هڅه وکړئ پوهنتون ته داخلېدو سره دا هم زده کړئ چې خپلې چارې د یوه منظم پلان له مخې څنګه مخې ته یوسئ. دا یو لوی بحث دی، خو که په لنډ ډول یې ووايم تاسې باید اوږدمهالې، منځ مهالې او لنډ مهالې موخې ولرئ. د بېلګې په توګه، تاسې غواړئ شل دېرش کلونه وروسته څه ډول یو شخص واوسئ، راروانو څو کلونو کې کوم ځای ته ورسېږئ او هفتنه، میاشت یا کال وروسته کومې لاسته راوړنې ولرئ. وروسته له دې چې موخې مو وټاکلې، بیا په دې غور وکړئ چې یادو موخو ته د رسېدو لپاره سمدستي څه کول پکار دي، سبا څه کول پکار دي او یوه اونۍ، یوه میاشت، یو کال یا څو کلونه وروسته باید کوم کوم کارونه ترسره کړئ او په څه ډول؟

هره شپه له ویده کېدو وړاندې په موبایل یا د یادښت په کتابچه کې د سبا ورځې چارې داسې تنظیم کړئ چې نظافت، عبادت، خوراک، ورزش، خوب، تفریح، اړیکو، مطالعې او نورو ټولو چارو ته مو پکې وخت پېل کړی وي او دا کارونه بلاخره ان تاسې سره د تاسې اوږدمهالو موخو ته په رسیدو کې مرسته کوي. د پلان په جوړولو کې هغه کارونه چې باید ترسره شي هغې ته لومړیتوب ورکړئ، ورپسې هغه چارې تنظیم کړئ چې کول یې ډېر بڼه وي او په پای کې هغه چارې تنظیم کړئ چې کول یې تر نه کولو بڼه وي.

۳. زده کره په کور / اطاق کې پیل او په ټولګي کې یې بشپړه کړئ.

هڅه وکړئ مخکې له دې چې یوه موضوع تاسې ته په ټولګي کې تدریس شي د هغې په اړه ولولئ. دا کار له تاسې سره مرسته کوي خو وپوهېږئ چې د استاد له تدریس څخه څنګه اعظمي ګټه پورته کړئ. تاسې به وپوهېږئ چې تاسې د یوې ځانګړې موضوع په اړه په څه له پخوا څخه پوهېدئ، په څه اوس پوه شوی او په څه پوهېدل غواړئ.

۴. په پابندی او خپل وخت ټولګي ته حاضر شی.

یو شمېر محصلین یوازې د حاضرۍ لپاره پوهنتون ته ځي. که ویني چې حاضرې نه اخیستل کېږي یا یې مراعات کېږي په هغې صورت کې نه ورځي. په داسې حال کې چې حاضرې د پوهنتون لپاره جوړه شوې نه پوهنتون د حاضرۍ لپاره!

که حاضرې اخیستل کېږي که نه او که د تاسې مراعات کېږي که نه، په پابندی او خپل وخت ټولګي ته حاضر شی. پوهنتون په هر حال کې د زده کړې ځای دی؛ که تاسې کومه ورځ په آگاهانه توګه څه زده نه کړئ، په غیر آگاهانه توګه به داسې څه زده کړئ چې بله ورځ یا بل ځای یې نه شی زده کولی. د بېلګې په توګه، که کومه ورځ مو استاد غیرحاضر وي، بنایي د خپلو ټولګیوالو سره د ازادې ناستې فرصت ومومی. په دې صورت کې به مو له یوه لوري ساعت تېر شي او له بل لوري به نوي ملګري ومومی او له زړو سره مو اړیکې لا ډېرې ټینګې شي. بنایي د تاسې ټولګیوال د مختلفو ولایتونو او مختلفو سیمو څخه وي. بڼکاره ده چې د هغوی د پوهې کچه، تجربې، علایق او شخصیتونه به هم توپیر ولري. تاسې به هغوی سره له خبرو او ناستې څخه په غیرآگاهانه توګه داسې څه زده کړئ چې بل ځای او بل وخت به امکان نه لري.

۵. د ټولګي په لومړۍ برخه کې کېنئ.

دا سمه ده چې په ټولګي کې به د محصلینو شمېر ډېر وي او ټول محصلین نه شي کولی چې تختې او استاد ته نږدې په لومړي، دویم یا دریم قطار کې کېني، خو ما لیدلي دي چې یو شمېر محصلین خپله غواړي چې د ټولګي په وروستۍ برخه کې کېني.

د ټولګي په لومړۍ برخه کې ناسته له تاسې سره مرسته کوي چې تخته په سمه توګه ووینئ، د استاد غیر په سم ډول واورئ او له نوموړي سره مو عاطفي اړیکه ټینګه شي.

د ټولګي په وروستی برخه کې د ناستې په صورت کې که تاسې وغواړئ هم چې ټول پام یوازې درس ته وساتئ، نه توانېږئ. عمدتاً د ټولګي په وروستی برخه کې هغه محصلین راتولیدي چې په ټولګي کې ناسته یې مجبوریت وي. هغوی که مرکې او شوخی ته فرصت ونه مومي، نو د استاد له غږ څخه په اسانۍ بچ کیږي. تاسې نه شی کولی د دغه ډول اشخاصو څخه ځان بې اغېزې وساتئ.

۶. د درس پر مهال له استاد سره د سترګو اړیکه وساتئ.

د استاد د تدریس پر مهال هغه ته په دقت وګورئ او د سترګو او سر په اشاره هغه ته وښایئ چې تاسې نوموړي ته غور یئ. که تاسې داسې وکړئ، د استاد پام به مو جلب کړی وي. ډېر امکان لري چې هغه د خپلو خبرو او موضوع د وضاحت پر مهال تاسې په پام کې ونیسي. هغه د خپلې تجربې له مخې حتی د تاسې له څېرې هم پوهېدلی شي چې له تدریس اخذ کولی شی که نه. په هغه صورت کې چې په اخذ کې ستونزه ولری، هغه به یې د تاسې لپاره نور هم ساده کړي.

۷. د یادښت کتابچه له ځان سره ولری.

د استاد د تدریس پر مهال خامخا د نوټ کتابچه ولری او د استاد له خبرو او تختې څخه پکې نوټ واخلي. دا هم کېدلی شي چې له تختې څخه عکس واخلي او یا د استاد لیکچر په تلیفون کې ثبت کړئ. په یاد ولری چې استاد د درسي کتاب د لیکوال په پرتله ډېر ښه پوهیږي چې تاسې ته کومه موضوع اړینه ده او پر هغې څه ډول ښه پوهېدلی شی.

۸. پوښتنه یادښت کړئ او به مناسب وخت کې یې له استاد څخه وپوښتئ.

هڅه وکړئ د استاد د تدریس پر مهال خپلې ستونزې یادښت کړئ او په یوه مناسبه موقع کې او یا یې د درس په پای کې له استاد سره د پوښتنې په توګه مطرح کړئ. دا کار دوه ګټې لري: له یوې خوا به مو ستونزه حل شوي وي او له بلې خوا به مو د استاد سره د نورو محصلینو په پرتله ښې اړیکې ټینګې کړي وي. له یوه نیم استاد څخه پرته چې ښایي د تاسې د پوښتنو ځوابول به یې نه خوښیږي، نور ډېر په دې پوهیږي چې د تاسې پوښتنه په درس کې د تاسې د شتون او په هغې څه ناڅه د پوهېدنې په معنی ده.

۹. د استاد په وړتیا باور ولری.

کله هم استاد ته داسې احساس مه ورکوی چې تاسې یې په وړتیا شک لری. باید دا ومنئ چې د تاسې استادان هم د تاسې غوندې انسانان دي او نه شي کېدی چې هغه دی حتی په خپل مسلک او مضمون بشپړ حاکم وي. هیڅکله د هغه د وړتیا د معلومولو او یا د هغه د بې ځوابه پاتې کېدلو په موخه پوښتنه مه کوئ. که ستونزه ولری، خامخا پوښتنه وکړئ، خو په مناسب ډول او مناسب وخت کې. لومړی به مو استاد همغه شېبه پوښتنه ځواب کړای شي او که نه، کوم بل وخت به یې ځواب درکړي.

۱۰. درسپارل کېدونکی مسؤلیت په ښه توګه ترسره کړئ.

هڅه وکړئ د استاد له لوري درسپارل کېدونکي دنده له هغې څخه هم په ښه توګه ترسره کړئ چې استاد یې توقع لري. تاسې ته چې هره دنده سپارل کېږي، سمه ده چې د هغې ترسره کول به سخت وي، خو په ډاډ سره درته وایم چې هغه په ډېرې معمولي قربانۍ سره د تاسې د نورو ټولګیوالو په نسبت غوره کېدی شي. تاسې د استادانو په ذهن کې په سم ډول د درسپارل شوي دندې د ترسرواي له امله نه پاتې کېږئ، خو د هغه معمولي قربانۍ له امله چې تاسې یې ورکوی، د استاد هیڅکله هم نه هېږیږئ. د بېلګې په توګه، که له تاسې څخه غوښتل شوي وي چې د ټولګي مخې د مارکراو تختې څخه په ګټې اخیستنې سره پریزنټیشن ورکړئ، تاسې یوازې په هغې اکتفا مه کوئ. ښايي کوم چارټ ترتیب کړئ، کوم عکس له ځانه سره ولری، او یا هغه ورځ لږ څه ډېر منظم راشئ.

۱۱. لوړ اهداف وټاکئ.

د لوړو اهدافو له ټاکلو وېره مه لری. که تاسې څومره لوړ اهداف وټاکئ، هماغومره ډېره انرژي به مو په بدن کې پیدا شي. ځینې محصلین یوازې د کامیابۍ او فراغت لپاره زده کړې کوي. دا ډول محصلین هیڅکله هم د پام وړ څه نه شي ترلاسه کولی، بلکې همدا ډول محصلین دي چې چانس خوري یا حتی له فراغت پاتې کېږي. که تاسې د بېلګې په توګه په هر مضمون کې له نوي څخه پورته نمرې خپله موخه وټاکئ، باور لرم چې تر اټیاوو نمرې اخیستنې شئ او د چانس خورولو مو هیڅ سوال نه پیدا کېږي.

۱۲. د استادانو درناوی وکړئ.

د استاد درناوی وکړئ، که څه هم فکر کوئ چې د هغومره درناوي وړ نه دی. البته، باید وویل شي چې درناوی او چاپلوسی یو له بل سره ډېر توپیر لري.

دا مه هېرئ چې تاسې خپل شخصیت همدا د پوهنتون په دوره کې جوړوئ او له همدې دورې څخه باید د هغې ساتنه هم زده کړئ. په چاپلوسی سره مو په حقیقت کې خپل شخصیت ته نه جبریانېدونکي زیان رسوئ. درناوی وکړئ خو له چاپلوسی کولو څخه ځان ډېر لرې وساتئ.

۱۳. مطالعه د سمستر په اوږدو کې وکړئ.

مطالعه یوازې د ازموینې شپو او ورځو ته مه ساتئ. تاسې نه شی کولی هغه څه چې په څلور میاشتو کې یې باید ولولئ په یوه یا دوه ورځو کې یې ولولئ. ښه طریقه دا ده، چې د یوه منظم پلان له مخې ټول مضامین له ازموینې وړاندې وړاندې بشپړ مطالعه کړئ. ضرور نه ده چې تاسې دې په هغې خامخا پوه شی، له کتاب څخه د ځان لپاره لنډ نوټ واخلي او بیا د ازموینې په شپو او ورځو کې یوازې هماغه مطالعه کړئ.

یو شمېر محصلین له نن څخه سبا او له سبا څخه بل سبا ته مطالعه ځنډوي چې دا کار هغوی ته وروسته ډېر دروند تماميږي.

۱۴. له درسي کتابونو وراخوا مطالعه ولرئ.

یوازې په درسي کتابونو اکتفا مه کوئ. تاسې اوس په یوه ځانګړې برخه کې زده کړې کوئ او له فراغت وروسته په هماغه برخه کې په دنده ګمارل کېږئ. هڅه وکړئ چې په خپل مسلک کې ازاده مطالعه وکړئ. دا به مو په لنډ او اوږده مهال دواړو کې په درد وځوري.

۱۵. د مطالعې او مباحثې ګروپونه جوړ کړئ.

د خپلو ټولګیوالو له منځه د مطالعې او مباحثې ګروپونه جوړ کړئ او هره ورځ یا په اونۍ کې له هغوی سره ناستې ولرئ او خپلې تجربې او وړتیاوې له یو بل سره شریکي کړئ.

۱۶. د مخکنیو دورو له محصلینو یې زده کړئ.

هڅه وکړئ له تاسې څخه د مخکې دورو له محصلینو سره اړیکې ولرئ او د هغوی له تجربو او مشورو څخه ګټه پورته کړئ. بنایي هغه ستونزه چې تاسې یې په ورځو ورځو نه شی حلولی، هغوی یې په یو څو شپبو کې د تاسې لپاره حل کړي.

۱۷. د ناوړه اشخاصو له ملګرتیا ډډه وکړئ.

د هغه ټولګیوالو سره له ملګرتیا څخه ډډه وکړئ چې له درسونو سره چندان علاقه نه لري او پوهنتون ته د کورنۍ په غوښتنه یا د کوم بل مجبوریت له مخې راځي. له هغوی سره د نږدې اړیکو په صورت کې ډېر امکان لري چې د هغوی اغېز پر تاسې هم وشي او له خپل مسؤلیت څخه غافله شی.

۱۸. په رضاکارانه فعالیتونو کې ونډه واخلي.

هڅه وکړئ په خپله څانګه، پوهنځي او پوهنتون کې په رضاکارانه فعالیتونو کې ونډه واخلي. دا کار نه یوازې تاسې ته په راتلونکي کې په درد خوري، د اوس لپاره پوهنتون، پوهنځي او څانګه له تاسې سره تر خپلې وسې مرستې ته اړباسي.

۱۹. درسي کتابونه په اړونده مسلک کې د خپل ظرفیت د لوړونې لپاره ولولئ، خو د ازموینې لپاره د استاد تدریس دریاډ کړئ.

په یاد راوړئ چې استاد مو په ټولګي کې د یوې موضوع په کوم بعد ډېر ټینګار کوه یا یې د یوې موضوع کوم کوم اړخونه توضیح کول. استاد تاسې ته د یوې موضوع هماغه برخې توضیح کوي چې د هغه په اند مهمې وي. په ازموینه کې هم له هماغه څه څخه له تاسې پوښتنه کوي چې د هغه په نظر مهم وي.

۲۰. د ازموینې ورکولو مهارت پیدا کړئ.

ازموینه کې ښې نمرې اخیستل یوازې د هغه مضمون په مطالعه هم نه کیږي، بلکې یوه برخه یې په دې پورې اړه لري چې تاسې په ازموینه ورکولو کې څومره مهارت لرئ.

لکه څنګه چې مخکې وویل شول، د ازموینې لپاره چمتووالی یوازې د ازموینې شپې او ورځو ته مه ساتئ، بلکې ښه دا ده چې د سمستر په دوران کې ژوره مطالعه وکړئ او د ازموینې په شپو ورځو کې یوازې هغه تکرار کړئ.

یو شمېر محصلین د ازموینې په شپو او ورځو کې د خوب او لږې تفریح وخت هم مطالعې ته ورکوي. په حقیقت کې ذهن دا نه کوري چې هغه عادي وخت دی که د ازموینې شپې ورځې دي، بلکې هغه د ښه فعالیت لپاره هر وخت، ښو خوږو، ارام او تفریح ته اړتیا لري.

پکار دا ده چې په ازموینه کې په داسې حال کې ګډون وکړئ چې په خپته ماږه وئ، خوب مو پوره او ذهن مو ارام وي. کله چې د ازموینې پاڼه ترلاسه کړئ، په سره سینه یو ځل ټول سوالونه ولولئ. هغه پوښتنې چې ځوابول یې اسانه دي او یا ژر ځوابیږي لومړی ځواب کړئ او سختې او د اوږده ځواب والا پوښتنې وروسته ځواب کړئ.

د هرې پوښتنې د ښه ځواب لپاره باید په دې ځان ډاډه کړئ چې په پوښتنه پوه شوي یئ. پوښتنې ته په ځواب کې یوازې هماغه څه ولیکئ چې درڅخه غوښتل شوي وي. ځواب په داسې کلمو پیل کړئ چې د لوستلو پر مهال لوستونکی هر څه ژر پوه شي چې تاسې پوښتنه په سم ډول ځوابوئ.

په هغه صورت کې چې تاسې مقدمه لیکلي وي او یا په کوم بل ډول اصلي خبرې ته وروسته ورګرځئ، کېدلی شي استاد د وخت د کمبود له امله د تاسې ځواب تر پایه ونه لولي. دغه راز، هڅه وکړئ ځواب په ښایسته خط او د پاڼې په داسې برخه کې ولیکئ چې له لوستلو پاتې نه شي.

په پای کې ټوله پاڼه یو ځل بیا له سترګو تېره کړئ، وګورئ چې کومه پوښتنه خو بې ځوابه نه ده پاتې او یا خو مو کومه پوښتنه نېګرې نه ده ځواب کړې.

**Get more e-books from www.ketabton.com
Ketabton.com: The Digital Library**